

האם העבודה מצאה את רווחתה?

עבודה ורווחה שלובות זו בזו ולא זו לצד זו

מוקדש לזכרו של פרופ' יוסי קטן ז"ל

מכן עם משרד התעשייה, תחת השם "משרד התמ"ת" (לימים משרד הכלכלה). לאחרונה הוחזר תחום העבודה/התעסוקה למשרד הרווחה והשירותים החברתיים.

התשובה לשאלה לאן רצוי לסנף את תחום התעסוקה היא נורמטיבית, מאחר שהתעסוקה משליכה הן על העוני והרווחה והן על הכלכלה. משכך, יש רציונל והצדקה לכל אחת מהגישות.

במאמר זה נתמקד ביתרונות המיזוג תחת קורת גג אחת של תחום העבודה ותחום הרווחה והשירותים החברתיים, ונתייחס לאסטרטגיה ולצעדים הנדרשים כדי להפיק את מרב התועלת ממהלך זה.

עבודה ורווחה ומה שביניהן - הרציונל לחיבור משרד העבודה עם משרד הרווחה

תחומי העבודה משלימים לתחומי הרווחה והשילוב בין שני התחומים חשוב לצורך שיפור המצב הכלכלי והרווחתי של האוכלוסייה הנזקקת ושל החברה כולה. בשנים האחרונות הולכת ורווחת ההכרה כי טיפול באוכלוסיות רווחה דורש התייחסות הוליסטית, כשאחד הנושאים החשובים הוא תחום התעסוקה. האמור נכון בפרט כשמדובר במשפחות עם רצף של בעיות.

הנתונים והמחקרים מלמדים על קיומו של קשר חזק בין תעסוקה לעוני, כאשר התעסוקה היא אחד הגורמים המרכזיים המקטינים את הסיכון להיקלע למצב של עוני: "ככל שעולה מספר המפרנסים, פוחתת באופן חד ההסתברות להיות עני" (פלוג וקסיר [קלינר], 2001, עמ' 523). נוסף על כך, הקשר בין עוני ותעסוקה בא לידי ביטוי בעוצמת העוני, היורדת בהתאמה למספר המפרנסים במשפחה (לוח 1). זאת ועוד, בהסתכלות לאורך זמן ניתן לראות כי ההכנסה של עניים במשפחות עם מפרנסים עולה בשיעור ניכר בהשוואה לרמת ההכנסה של משפחות ללא מפרנסים (תרשים 1).

עידוד התעסוקה וסיוע בהשגתה הוא אחד ההיבטים החשובים ביותר של התמודדות עם עוני. ההשתלבות בתעסוקה, ובפרט בתעסוקה בשכר הולם, מאפשרת למשפחה להגדיל את הכנסותיה ויש לה השפעה חשובה גם על ממדים אחרים של הוויית העוני, ובפרט על יכולתה של משפחה לחזק את מעמדה וכבודה - אם בעיני עצמה ואם בעיני סביבתה הקרובה.

לוח 1. הקשר בין תעסוקה לעוני (כאשר המפרנס העיקרי בגיל העבודה העיקרי)

תחולת העוני ¹	ללא מפרנס	מפרנס יחיד	שני מפרנסים או יותר
82.8%	42.9%	7.1%	
עוצמת העוני ²	43.0%	34.8%	28.4%

מקור: עיבוד סקר הוצאות של הלמ"ס למשקי בית שבהם המפרנס העיקרי הוא בגיל העבודה העיקרי (25-64).
1 שנת 2015.
2 שנת 2014. הפער הממוצע בין ההכנסה נטו של משק בית עני מקו העוני. כלומר, ממוצע של (קו העוני - ההכנסה נטו/קו העוני).

תפיסות כלכליות-חברתיות משתנות, נסיבות פוליטיות, תהליכים ארוכי-טווח ואירועים מקומיים הובילו לשינויים בשיוכס המוסדי של משרד העבודה בפרט ושל תחום העבודה בכלל. המיזוג מחדש של תחום העבודה עם תחום הרווחה והשירותים החברתיים, שהתרחש בעקבות החלטת ממשלה משנת 2016, מחייב לנקוט שורה של צעדים. השילוב חשוב לשיפור המצב הכלכלי והרווחתי של האוכלוסייה הנזקקת, בתהליך טיפול הוליסטי הכולל את החברה כולה.

תעסוקה חשובה להעלאת הרווחה והיא אחד הגורמים המרכזיים המאפשרים את הקטנת הסיכון להיקלע לעוני. "ניתן לזהות את היעדר תעסוקת ראש משק הבית כגורם מרכזי לעוני. מהצד השני, קיומו של יותר ממפרנס אחד מבטיח כמעט באופן מוחלט מפני הימצאות מתחת לקו העוני" (פלוג וקסיר [קלינר], 2001, עמ' 516). עידוד תעסוקה וסיוע בהשגתה הוא לכן אחד ההיבטים החשובים ביותר לסיוע במצבי עוני ולהתמודדות עם התופעה.

ממצאים מהעולם (OECD, 2010) מלמדים על הקשר ההדוק שבין המצב הכלכלי של ההורים לזה של ילדיהם ועל החשיבות הרבה של שילוב בתעסוקה לשבירת מעגל העוני הבינ-דורי. שילוב בתעסוקה של אוכלוסיות מוחלשות והקטנת התלות בתשלומי ההעברה יאפשרו למדינה למקד את הטיפול בסיוע לאוכלוסיות שאינן יכולות להשתלב בתעסוקה או שכושר השתכרותן מוגבל.

הצלחת השילוב חשוב שהמיזוג יהיה אמתי, וששני התחומים - תחום העבודה ותחום הרווחה והשירותים החברתיים - יהיו מתואמים ויפעלו יחדיו. נדרשת ראייה אסטרטגית משולבת של שני התחומים, שימוזגו בצורה מלאה בכל שלבי העבודה. חשוב שהמיזוג ייעשה בכל הרמות, כולל ברשויות המקומיות.

השילוב דורש התמקצעות של כל אנשי המקצוע והקצאת תקנים מותאמים ואפקטיביים. התקציבים צריכים לקחת בחשבון את שני התחומים ואת השילוב ביניהם, כולל התקציב הנדרש לצורך הטמעת המיזוג. כדי להבטיח שהשילוב ישיג את מטרותיו יש להכין תכנית אסטרטגית, המפרטת עשייה רב-שנתית, ולא להמשיך ב"כיבוי שריפות" ובתכניות של טלאי על טלאי.

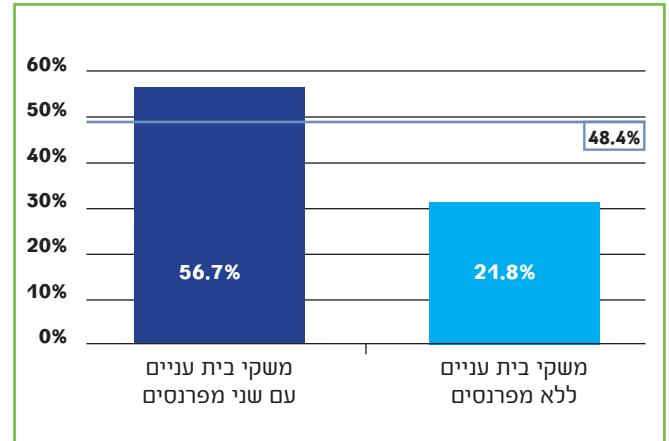
ההיסטוריה

השיוך של משרד העבודה השתנה במשך השנים. עם קום המדינה הוא הוקם כמשרד עצמאי, ובמהלך השנים אוחד עם משרדים שונים - תחילה עם משרד הסעד, תחת השם "משרד העבודה והרווחה", ולאחר

ניצה (קלינר) קסיר - המשנה ליו"ר, המכון החרדי למחקרי מדיניות. חברת הוועדה הציבורית המייעצת למרכז האקדמי לעבודה סוציאלית תעסוקתית באוניברסיטה העברית; לשעבר, מנהלת יחידות שוק העבודה ומדיניות הרווחה וחוקרת בכירה, בנק ישראל.
ד"ר אהרן יורק - מרצה בכיר (בדימוס), ביה"ס לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בראילן; עמית מחקר, ביה"ס לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת אריאל.
אתי פרץ - עו"ס ועו"ד, עוסקת במדיניות כלכלית-חברתית וזכויות חברתיות; לשעבר, יו"ר איגוד העובדים הסוציאליים. etty@etty.biz

המאמר מתבסס על מושבים שהתקיימו בנושא, ויוחדו לזכרו של פרופ' יוסי קטן ז"ל, בכנס שדרות לחברה שהתקיים ב-29 בנובמבר 2019 ובכינוס ה-9 של העובדים הסוציאליים שהתקיים ב-21 בנובמבר 2017.

תרשים 1. שיעורי שינוי ריאלי של ההכנסה הפנויה¹ ושל קו העוני, 2003-2015

מקור: עיבודים מסקר הוצאות משקי בית של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. 1 הכנסה פנויה ריאלית (לנפש תקנית, באחוזים), ראש משק הבית בגילי העבודה העיקריים.

זאת ועוד, הממצאים מהעולם (OECD, 2010) מלמדים על קיומו של קשר חזק בין המצב הכלכלי של ההורים לזה של ילדיהם. משכך, לשילוב בתעסוקה חשיבות רבה גם בשבירת מעגל העוני הבין-דורי.

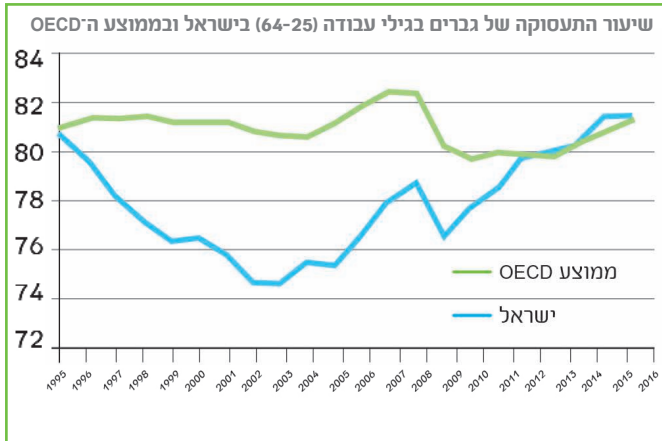
כמו כן, שילוב בתעסוקה של אוכלוסיות מוחלשות והקטנת התלות שלהן בתשלומי ההעברה יאפשרו למדינה למקד את הטיפול שלה ולהקצות משאבים רבים יותר לסיוע לאוכלוסיות שאינן יכולות להשתלב בתעסוקה או שכושר השתכרותן מוגבל.

ארגז הכלים לעידוד תעסוקה, ובכלל זה הכשרות מקצועיות, הכשרות מותאמות אוכלוסיות וסיוע בהשמה, חשוב לשיקומה של אוכלוסיות רווחה. הכלים לשילוב בתעסוקה של אוכלוסיות רווחה צריכים להיות פרטניים ולהתמקד בהגדלת היכולת להתגבר על מגוון החסמים לתעסוקה העומדים בפניה, כמו גם בשיפור הכישורים התעסוקתיים וביכולת להשתלב בתעסוקה יציבה ומשמעותית. איחוד ומיזוג של תחום התעסוקה ותחום הרווחה יאפשרו שימוש טוב יותר בכלי הטיפול הקיימים למען אוכלוסיות הרווחה ויסייעו בפיתוח הולם של כלים לעידוד תעסוקה בכלל, ותעסוקה הולמת בשכר ראוי בפרט.

תחום נוסף שראוי לבחון דרך עיני התעסוקה ועיני הרווחה הוא תחום הקצבאות. מחד גיסא, חשוב לקחת בחשבון את הגדלת הרווחה של מקבליהן; מאידך גיסא, יש לקחת בחשבון את התמריץ השלילי לעבודה שעלול להיווצר כתוצאה מהענקתן. הכרחי לכן לשמור על מערכת תמריצים תומכת עבודה, היוצרת כדאיות ליציאה לעבודה על פני תלות מתמשכת במערכת הקצבאות בקרב מי שיכול להשתלב בתעסוקה.

כך לדוגמה, הגדלת התמיכה דרך מערכת הבטחת הכנסה, שנעשתה בשנת 1992 במסגרת חוק משפחות חד-הוריות, צמצמה בשנים שלאחר מכן את שיעורי העוני בקרב משפחות יחידניות, אך השפיעה לרעה על שיעור ההשתתפות בשוק העבודה (Flug & Kasir [Kaliner], 2006). כמו כן, הקיצוצים שנעשו בקצבאות בשנת 2003 היו מהגורמים שפעלו להגדלת שיעורי התעסוקה (אקשטיין, ליפשיץ ולרום, טרם פורסם; קסיר [קלינר] והרמתי, 2014). רק הסתכלות כוללת על הרווחה והתעסוקה תביא ליצירת מבנה טוב יותר של מערך הקצבאות.

תרשים 2. בין קיום בכבוד למלכודת קצבה - דוגמה להמחשה השלכות הקיצוצים בתשלומי העברה בתחילת שנות האלפיים

מקור: עיבודים לסקרי כוח אדם ומאתר ה-OECD (מתוך: קסיר [קלינר] ג., והרמתי ג., 2014, ועדכון נתונים לשנים 2014-2016). הערה: ממוצע ה-OECD מחושב על ידי ממוצע אריתמטי פשוט של כל המדינות החברות שלהן היה מידע באותה שנה.

מה צריך להיעשות כדי שהמיזוג של שני התחומים ישיג את מטרותיו?

האיחוד של שני התחומים למשרד אחד פותח הזדמנות גדולה לשיפור רווחת אוכלוסיות הרווחה, אך כדי שהמהלך יצליח - חשוב שהמיזוג יהיה מיזוג אמיתי וששני התחומים יאוחדו ויפעלו יחדיו כגוף אחד. זאת שלא כמו בעבר, כשהם היו תחת שר אחד ומנכ"ל אחד אך דה-פקטו פעלו כשני משרדים/אגפים נפרדים (דורון, 1995).

כדי להשיג את המטרות המבוקשות מהמיזוג, נדרש יישום של כמה נושאים:

- ◀ בראש ובראשונה, חשובה ראייה אסטרטגית משולבת של שני התחומים, שימוזגו בצורה מלאה בכל שלבי העבודה - מהתכנון דרך הביצוע ועד להערכה ולהפקת הלקחים. כך יעצימו שני התחומים זה את זה ותופק תועלת רבה יותר.
- ◀ חשוב שהמיזוג המלא ייעשה בכל הרמות, מרמת השר ועד לרמת השטח, כולל ברשויות המקומיות; שהמחלקות לשירותים החברתיים יהיו הזרוע הארוכה של משרד הרווחה ויעבדו יחד עם לשכות התעסוקה המקומיות והאזוריות. חשוב שגם ברשויות המקומיות תהיה אסטרטגיית האחדה מלאה של שירותי הרווחה ושירותי ההעסקה והתעסוקה.
- ◀ השילוב דורש התמקצעות של כל אנשי המקצוע, הן בתחום הרווחה והן בתחום התעסוקה. הוא מחייב הקצאת כוח אדם מקצועי וכללי לפי מפתח חדש, שיישם הלכה למעשה תקני כוח אדם מותאמים ואפקטיביים.
- ◀ תקציבי המשרד המאוחד צריכים לקחת בחשבון את שני התחומים ואת השילוב ביניהם, כולל התקציב הנדרש לצורך הטמעת המיזוג. אסור שהתקציב למשרד המאוחד יהיה סכום חשבונאי של סכום התקציב של שני המשרדים. יש לתרגם את האיחוד ואת השילוב האסטרטגי והמובנה בין העבודה לרווחה לתקציב המותאם לעשייה רוחבית ומעמיקה יותר ולתכנית עבודה רב-שנתית - לעומק ולרוחב של הטיפול והמניעה לסוגיהם.
- ◀ האמור צריך להיות נכון בכל הרמות, מרמת המשרד המשותף, דרך דרגי הביניים ורמת הרשויות המקומיות ועד לעבודת השדה המשך בעמוד 10

רשימת המקורות

אקשטיין, צ', ליפשיץ, א', ולרום, ט' (בקרוב). שוק העבודה בישראל 1995-2015. בתוך: א' בן בסט, ר', גרונאו, וא' זוסמן (עורכים), אורות וצללים בכלכלת השוק - המשק הישראלי 1995-2015. ירושלים: מכון פאלק, האוניברסיטה העברית.

דורון, א. (1995). *משרד העבודה והרווחה: האיחוד שלא היה*. ירושלים: מכון ירושלים לחקר ישראל.

פלוג, ק', וקסיר (קלינר), נ' (2001). על עוני, עבודה ומה שביניהם. רבעון לכלכלה, 4, עמ' 516-542.

קסיר (קלינר), נ', והרמתי, ג' (2014). בתוך: דוח הוועדה למאבק בעוני (ועדת אלאולוף). משרד הרווחה והשירותים החברתיים, עמ' 92-98.

Flug, K., & Kasir (Kaliner), N. (2006). The Single Parent Law, Labor Supply and Poverty, *Israel Economic Review*, 4(1), pp. 59-110.

OECD (2010). *Economic Policy Reforms*. Paris: OECD.

עם הפרט, המשפחה והקבוצה הייעודית. בעבודה הקהילתית יש להעמיק את העשייה המקצועית באיתור צרכים ובמציאת פתרונות אשר יעודדו שיתוף תושבים בעבודת הלשכות המאוחדות המקומיות.

- ◀ להצלחת המיזוג, על השילוב לחלחל מטה - אל המנהלות, האגפים והמחלקות לשירותים חברתיים, במשולב ובמתואם עם לשכות התעסוקה ברשויות המקומיות ועד לרמת מקבל השירות הבודד.
- ◀ לסיכום, ראוי להדגיש שכדי להבטיח שהשילוב בין הרווחה והעבודה ישיג את מטרתו, יש הכרח להכין תכנית אסטרטגית ועשייה רבי-שנתית ולא להסתפק בכרוניקה של תכניות עם סד תקציבי המוביל לטלאי על טלאי ולכיבוש שריפות, כפי שנעשה בזמן האיחוד הקודם (דורון, 1995).

החמצה של השילוב הפעם עלולה להוביל לעשור או שניים אבודים ולהחמצה של מהלך ממלכתי הטומן בחובו הזדמנות לשילוב אמתי ואפקטיבי - לטובת הפרט, אוכלוסיות הרווחה והחברה כולה.

מאחורי דלתות סגורות אורית גלעד

כשעובדי הנמל שבתו, סחורות התעכבו - ושוב רעשה וגעשה המדינה. למיטב ידיעתי, שכרם הוגן.

ומה קורה כשאנחנו שובתים? דממה. נדמה שרק אנחנו צועקים ומפגינים בגרון ניחר - וכאילו שום דבר אינו קורה. האנשים שנזקקים לטיפולנו, מכל שכבות האוכלוסייה, שותקים. הם מרכינים ראש ומחכים שהסערה תחלוף. רובם ככולם אינם מעוניינים להיחשף. חלקם אנשים קשיינים, שהאנרגיה והמוטיבציה שלהם הישרדותיות.

מאחורי דלתות סגורות, אנחנו מקשיבים לסיפורי חיים שקשה מאוד להכיל; פועלים במצבי חירום; מוציאים נשים מוכות למקלטים; מסייעים במצבי הזנחה וסיכון לילדים, נוער, קשישים; מטפלים בשכול ואובדן ועוד. העובדים הסוציאליים נתפסים כעובדים עם אוכלוסיית מצוקה, עם מעגל העוני, אך למעשה הם עובדים כמעט בכל מקום ומטפלים בכל סוגי האוכלוסייה: בלשכות הרווחה, במרכזים טיפוליים, בפנימיות, בבתי סוהר, בבתי משפט, במשרד הביטחון, בבתי חולים ועוד.

ובכל זאת, בעולם ציני שכל אירוע בו נמדד על פי ערכו התקשורתי ועל פי מידת הרעש והמהומה שהוא מחולל - אנחנו משתרכים מאחור. בלתי נראים ובלתי נשמעים.

אנחנו עובדים קשה, במקצוע שדורש הכשרה אקדמית של תואר ראשון ושני והשקעה נפשית רבה - אך ללא תמורה הולמת. המורים ועובדי הנמל עקפו אותנו בסיבוב. גם עובדי האשפה מצליחים לשבות טוב יותר מאתנו, כי מי יכול לסבול אשפה ברחובות?

אז מה עושים? איך יוצאים מהמלכוד הזה?

הפתרון, ככל הנראה, לא יימצא בשביתה בלבד אלא בפריצה ללב התודעה הציבורית. כיצד עושים זאת? זו שאלה טובה. תקשורת, תקשורת, תקשורת. עלינו לצעוק את כאבנו ולא להרפות, לרתום את התקשורת בכל דרך אפשרית למאבק שלנו. לרתום את האוכלוסייה השותקת לספר את סיפוריה - גם בצורה אנונימית, בקול ובפנים מוטושטים. האם יסכים מ' לדבר ולתאר את תהליך השיקום שהוא עובר? גם זה עשוי אולי לסייע.

"למה הדלת שליך נעולה ואני צריך להיכנס מהדלת השנייה, הרחוקה?" שואל מ'.

מ' הוא אסיר משוחרר מזה חודשים מספר. כחלק מתוכנית השיקום שלו, הוא מגיע אליי לשיחות שבועיות קבועות.

"מכיוון שאין לי כאן שומר ליד הדלת, הוחלט שכולם ייכנסו אליי מהדלת השנייה, דרך השומר של המרכז לטיפול באלימות," אני אומרת. "אהה," אומר מ', וצוחק: "יש כאן גם מסוכנים. כשמסבירים לי לאט, אני מבין מהר."

מ' הגיע אליי לאחר מאסרו הראשון. שנים רבות תפקד כאזרח נורמטיבי. עסק שהיה בבעלותו פשט את הרגל, והוא נקלע לחובות

והבריח סמים. כיום הוא מבין שהיה צריך לחפש אופציות אחרות. בכלא השתתף בקבוצות טיפוליות וקיבל ניכוי של שלישי מתקופת מאסרו על התנהגות טובה. מ' מביע חרטה על העבירה שביצע. הוא משתף פעולה בשיחות, רוצה להבין את עצמו וללמוד איך לא לחזור על הטעויות שעשה. בתהליך הטיפול הוא לומד איך להציב לעצמו גבולות.

אינני פוחדת ממ'. הוא בא אליי כדי לקבל עזרה ורוצה להשתקם. רוב האוכלוסייה שמגיעה אליי היא כזו. עם זאת, יש גם אחדים עם פוטנציאל מסוכנות גבוה, כמו אותו בחור מפחיד שהחל לצעוק עליי ולהשתולל. הוא גם איים לרצוח את הבת שלו. פניתי למשרה, שעצרה אותו. בדיעבד התברר שהיה בהתקף פסיכוטי.

מזה למעלה מעשרים שנה אני עובדת סוציאלית. בתפקידי הקודם, כעו"ס משפחות ברווחה, חוויתי כמה התקפי זעם ואלימות של מטופלים. הייתה גם הפגנה מול הבית שלי.

הכי כואב לי שכשאנחנו שובתים, לא שומעים אותנו.

כשהמורים שבתו, ההורים זעמו והמדינה רעשה וגעשה. המורים הצליחו לשדרג את משכורתיהם.

לומדים להצליח

[תכניות חדשות למטפלים]

ייעוץ מיני

הכשרה מקיפה ומקצועית הכוללת נושאים טיפוליים, חינוכיים ורפואיים בשילוב פרקטיקה ועבודה מעשית. בחסות האוניברסיטה הפתוחה, מערך לימודי החוץ.

טיפול דינמי

יסודות הטיפול הדינמי בהיבט מעשי הכולל תהליכי טיפול מתקדמים והתערבויות מקצועיות.

טיפול ב-CBT

כלים מעשיים ומיומנויות לטיפול בהפרעות חרדה, דכאון, טראומה וכפייתיות בשיטה המובילה בעולם. באישור איט"ה

טיפול בילדים נפגעי תקיפה מינית

הקניית ידע תאורטי, קליני וכלים טיפוליים מעשיים בתחום פגיעות מיניות בילדים ובני נוער.

לפרטים והרשמה:

03-7160-130 | 02-6321-620
סניף בני ברק | סניף ירושלים

המרכז המוביל והמקצועי ללימודי טיפול, ייעוץ והנחיה
rishum@ynrcollege.org | מרכז י.נ.ר.

אני לא עושה עבודת קודש

חגית שטרן

כפי שקורה מדי תקופה, האלימות נגד עובדים סוציאליים שוב תופסת את תשומת הלב הציבורית ומעלה את השיח המתנהל בין מי שרואים בעבודתם "עבודת קודש" לבין המבקרים אותם בחריפות ובו זמנית תוהים לגבי הסמכויות שניתנו להם וגם שואלים "איפה היה העובד הסוציאלי?" כאשר מתפרסם מקרה רצח/אלימות במשפחה/ התעללות בקטינים וכיוצא בזה.

בתוך השיח הציבורי העוסק במאבק העו"סים באלימות נגדם, חשוב להסב את תשומת לבנו למלכוד המתמשך שמצויים בו העובדים הסוציאליים ברמה התפיסתית והפרקטית. חשוב להבין - או לפחות לנסות להבין - כיצד המלכוד הזה קשור לאלימות נגדם. מצד אחד, כאמור, העובד הסוציאלי נתפס כמי ש"עושה עבודת קודש". מצד שני, "עבודת קודש" זו מותקפת שוב ושוב.

לפני שאנסה ליישב סתירה זו, חשוב לי להבהיר כי לא למדתי לימודי קודש; למדתי עבודה סוציאלית - כמקצוע לכל דבר ועניין, עם גופי ידע ופרקטיקה משלו. תפיסת העובד הסוציאלי כעוסק בעבודת קודש חוטאת לאמת ומייצגת דימוי מעוות של תפקידו. הדימוי של "עבודת קודש" מייצר תפיסה אידיאלית של תחום עבודתו, בשעה שהעובד הסוציאלי עוסק במציאות. והמציאות הזאת, במשפחות שבהן העובד הסוציאלי מתערב, אינה אידיאלית. הפער בין התפיסה האידיאלית לבין המציאות והדימוי הסותר והמבלבל של תפקידו עשוי לתרום את חלקו לאכזבה ולתסכול מתמשכים.

מלכוד נוסף קשור למיקום של העובדים הסוציאליים בין המדינה לציבור, בחוויה ה"לוכדת" אותם מראש בקונפליקט שבין צרכים למענים. המדינה העניקה להם סמכויות, המעוגנות בחוקים ותקנות, לביצוע תפקידיהם בתחומי חייו הפרטיים ביותר של האזרח: עבודה עם קטינים בסיכון, אלימות כלפי נשים, קשישים, עוני ועוד. לפתחם מגיעים כל המקרים שהחברה אינה רוצה לראות; שהיא מתקשה לראות; שמעוררים בה רגשות אשמה. נראה כי העובד הסוציאלי מצוי במלכוד בין "כתב המינוי" שהעניקה לו המדינה למלא את תפקידו לבין הדחייה של אותו "כתב מינוי" בשל רגשות אשמה כאלה ואחרים. יתרה מזאת, אותה מדינה שהעניקה את הגיבוי החוקי לתפקידו של העובד הסוציאלי בהגנה על אוכלוסיות בסיכון, אינה מגנה עליו מהאלימות כלפיו בעת ביצוע תפקידו.

מאחר שמרחב העבודה של העובד הסוציאלי נוגע גם ב"פרטי" וגם ב"ציבורי"; מאחר שזהו תפקיד שזקוקים לו ודוחים אותו בו זמנית בשל שלל הדימויים הסותרים הטמונים בו - נוצר בלבול בכל הקשור בו. והדרך מבלבל ואי־בהירות מתמשכים אל תוקפנות ואלימות היא קצרה.

מוגנות של עובדים סוציאליים יכולה להינתן דרך אבטחה ראויה במקומות העבודה, דרך הכשרה וידע בכל תחומי הדעת הרלוונטיים לתפקודם, דרך תקינה מספקת להפחתת העומס והלחץ, דרך תנאי שכר הולמים, ועוד.

חגית שטרן, MSW - עו"ס, פסיכותרפיסטית, מטפלת זוגית ומשפחתית. מוסמכת, דוקטורנטית בבית הספר לעבודה סוציאלית - אוניברסיטת חיפה. hagit.stern@gmail.com